

ЧАКЫРЫУ

КъМР-ни Башчысы «Ёлюмсоюз полкнуну» барыуна къошулукъду

Къабарты-Малкарда 9 майда «Ёлюмсоюз полк» тёрели халда ётерикди. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысы

Казбек Коков кесини телеграм-каналында билдиргенди. Ол республиканы жамауатын «баш магъана-

лы байрамга келирге эмда акцияга бирге къатышыргъа» чакыргъанды. «Кеп да бармай биз Уллу

Ата журт урушда Хорламын 77-жыллыгын белгилерик биз. Бу ишни магъанасы бла деменгиллиги жылдан жылга кюч ала, кенгере барады», - деп айтылады билдириуде.

«Хар юйорде да болгъандыла урушха къатышканла, Ата журт ючюн жигитча сермеше ёлгенле да. Ол къанлы къазауатдан къайтханла уа къыралыбызны аягъы юсюне салгъанлары бла къалмай, ол битеу дуняда да бек кючлюге саналырча даражага жетдиргендиле аны. Биз кеп миллетли халкъыбызга мамырлыкны эмда чууак кёкюле келир заманын саугъалагъан жигитлерибизни бир заманда да унутрукъ туйолбюз, алагъа баш урабыз. Аланы хар бири эсибиздедиле. Жигитликлери юсюнден билебиз. Ала унутулмазча эту бизни барыбызны да

сыйлы борчубузду», - деп чертгенди Къабарты-Малкарны Башчысы.

«Къабарты-Малкардан фронтха 70 минден аслам адам кетгенди, аладан 12 минден асламы тюрлю-тюрлю орденле эм майдалла бла саугалангандыла, 33 адамга Совет Союзну Жигити деген ат берилгенди, алтаулан Махтаулыкун орденни кавалерлери болгъандыла», - деп белгиленди билдириуде.

«Быйыл 9 майда Къабарты-Малкар Республикада «Ёлюмсоюз полк» биз термилп сакълаган очный халда ётерикди - эпидемиология болум аллай онг береди. Мени алгъаракълада этген буйругъума кере, барыбызга да магъаналы болгъан бу ишге хазырлануу башланганды. Нальчикни баш орамында Хорламын келтиргенли туугъанлары бла тудукълары жигит аталарыбызны бла аппаларыбызны суратларын бийик кётюрюп ётерикдиле», - дегенди Казбек Коков.

КъМР-ни Башчысыны
бла Правительство
пресс-службасы.

Б.Д.Шибзуховну Къабарты-Малкар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалау юсюнден Къабарты-Малкар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Али Шогенцуков атлы Къабарты-Малкар драма театр» маданият къырал казна учрежденианы баш режиссеру ШИБЗУХОВ Басир Даниловични культураны бла искусствону айнытуугъа уллу къыйын салгъаны эмда кеп жылланы бет жарыкълы урунганны ючюн Къабарты-Малкар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларга.

Къабарты-Малкар Республиканы Башчысы К. КОКОВ
Нальчик шахар, 2022 жылны 26 апрели, №42-УГ

Б.У.Шибзуховага «Къабарты-Малкар Республиканы халкъ артисти» деген сыйлы ат атау юсюнден Къабарты-Малкар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Али Шогенцуков атлы Къабарты-Малкар драма театр» маданият къырал казна учрежденианы актрисасы ШИБЗУХОВА Барисат Умаровнага культураны бла искусствону айнытуугъа уллу къыйын салгъаны ючюн «Къабарты-Малкар Республиканы халкъ артисти» деген сыйлы ат атарга.

Къабарты-Малкар Республиканы Башчысы К. КОКОВ
Нальчик шахар, 2022 жылны 26 апрели, №43-УГ

Билдирю

Бюджетле къалай толтурулгъандыла

2022 жылны 12 майында 11:00 сагъатда КъМР-ни Парламентинде «Къабарты-Малкар Республиканы Борчу халда медицина страхованианы жер-жерли фонду 2021 жылга бюджетти къалай толтурулгъаны юсюнден» темага тынгылаула болукъдула.

Организациядан бла къырал эмда муниципал органладан законопроектте эсгертиуде бла оюмла, тынгылаула къатышыну юсюнден билдириуде да Къабарты-Малкар Республиканы Парламентини Бюджет, налога эмда финанса жаны бла комитетине быйыл 11 майга дерби бу электрон почтага жиберилдиле: comfinans.parlam@kbr.ru.

2022 жылны 18 майында 11:00 сагъатда КъМР-ни Парламентинде «Къабарты-Малкар Республиканы 2021 жылга республикалы бюджетти къалай толтурулгъаны юсюнден» темага тынгылаула болукъдула.

Организациядан бла къырал эмда муниципал органладан законопроектте эсгертиуде бла оюмла, тынгылаула къатышыну юсюнден билдириуде да Къабарты-Малкар Республиканы Парламентини Бюджет, налога эмда финанса жаны бла комитетине быйыл 11 майга дерби бу электрон почтага жиберилдиле: comfinans.parlam@kbr.ru.

Сорлукълары болгъанла бу телефон номер бла селешсинле: (8662) 42-64-60.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КъМР-ни 100-жыллыгына

2 бет

Аты Мамаев курганда жазылыпды

Бёзюланы Юсюнюн жашы Ахмат республиканы къыралыуна, аны айныуна да уллу къыйын салгъан адамларыбызданды. Ол тюрлю-тюрлю къуллукълада ишлеп, кесини билимчилиги, бююругъан иш ючюн жууаплылыкны терен сезмеклиги бла айырмалы болгъанды.

Байпамлыкъла

«Заман» газетни редакциясыны келечилери окъуучула бла тёрели тобешиуге Урван эли сайлап, ары баргъандыла. Алагъа анда жашаган таулула жарыкъ тобегендиле. Ушакъ жылыула халда баргъанды.

Ачыкъ ушакъла, къыйматлы оюмла

ХОЛАЛАНЫ Марзипт.

Ёсгерю

Казбек Коков Уллу Ата журт урушда сермешген аппаларындан хапар айтханды

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков телеграм-каналында Уллу Ата журт урушда фронтларында сермешген аппаларыны аскер жолларыны юслеринден билдиргенди. Анга жазылгъанла аны хапарына уллу эс бургъандыла. Респу-

архивинде сакъланадыла. «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Германияны хорлагъаны ючюн» майдал бла саугаланганды. Ашнокоев Тауби Пититович, тамата лейтенант. Аскерге 1941 жылда декабрьде кет-

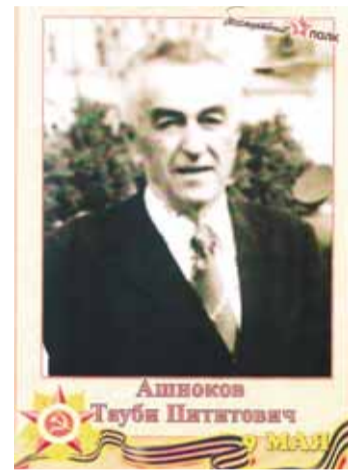
Аны ючюн ротаны башчылары аны правительствоу саугъага - Ата журт урушуну биринчи даражалы орденине - тийишли кёргендиле. 1168-чи полкнун командири подполковник Серин. 1944 ж.14 май.»

Бу архив документ РФ-ни Къоруулау министрствосуну «Къызыл Аскерни бла Аскер-Тенгиз флотуну 1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушуну кезиюну архив документлери туура этиуно юсюнден» 2007 жылда 8 майда чыгарылган 181-чи номерли буйругъу бла ачыкъ этилгенди. Ол дагыда «1941-1945 жыллада Уллу Ата журт урушда Германияны хорлагъаны ючюн» майдал бла саугаланганды.

«Мен жигитлерибизни атлары унутулмазча этгенлеге, «Память народа» къырал информация системаны къырагъанлагъа, бизни барыбызга да бек керекли эм магъаналы да жумушун тындыргъанлары барысына да жюрегими теренинден ыспас этеме. 2015 жылдан бери жыйышдырылган шартлаыны, документлени, аскерчилени юслеринден хапарлары ёлчери сейрге къалдырады. Мында урушда жоюлган солдатлары бла офицерлени атлары, аскер къабырлары 79 минден аслам паспорту, архив документлени 109 миллиондан артыкъ бети, аскерчилени къадарларыны юслеринден (ёлгенлени, жаралы болгъанлары, пленнге тошгъенлени неда белгисиз тас болгъанлары юслеринден) 16 миллиондан аслам жазуу, Уллу Ата журт урушда 227 бек уллу сермешени юслеринден хапарла басмаланадыла», - деп айтылады республиканы Башчысыны билдириуде.

Эсигизге салайыкъ: 9 майда Къабарты-Малкар Республиканы ара шахары Нальчикде «Ёлюмсоюз полк» ётерикди, анга Казбек Коков да къатышырыкъды.

КъМР-ни Башчысыны
бла Правительство
пресс-службасы.

бликаны оючусу жерлешлери «Память народа» сайта кирге чакыргъанды. Анда Россейни Къоруулау министрствосуну архив документлери басмаланыдыла.

Кесини публикациясында Казбек Коков былай жазганды: «Россейни Къоруулау министрствосуну «Память народа» къырал информация системасына къарай кетип, кесими аппаларымы - Коков Мухамед Камботовични бла Ашнокоев Тауби Пититовични юслеринден архив документле тапханма. Ала Къызыл Аскерни тизгинлеринде немис-фашист ууулауучулагъа къажу сермешгенди, Ата журтубузну къоруулагъандыла. Аланы эсеп-къулукъ картотекаларындагы шартла хар бирини уруш жолларыны юслеринден хапар билдиреди.

Коков Мухамед Камботович, интендант службаны тамата лейтенанты. Аскерге 1940 жылда февральда чакырылгъанды. 115-чи атлы дивизияны 16-чы мараучу корпусунда къулукъ этгенди. Смоленск, Воронеж, Кавказ ючюн сермешлеге къатышханды. Жаралы болгъанды. Документле РФ-ни Къоруулау министрствосуну ара

генди. Дебальцеволу Къызыл байракълы дивизияны 346-чы Къызыл байракълы мараучу полкуну 1168-чи батареясыны взводуно командири болгъанды. Ата журт урушуну биринчи даражалы орденине тийишли кёрюлгенди, СССР-ни Баш Советини оюнуу бла Къызыл Жулдузуну орденни бла саугаланганды.

Саугъалауа кёрюзюлген къагытында былай жазылыпды: «Ата журт урушуну Запад, Юг-Запад, 4-чю Украин фронтларында 1942 жылны 15 майындан бери сермешеди. Ауур жаралы болгъанды. Жолдаш Ашнокоев Т.П. 1944 жылны 8 майында Сапунгораны тийресинде баргъан къызыу сермешледе жигитлигин кёрюзгенди. Мино-мётдан от ачып, 4 пулемёт чоканы бла душманны сау взводуно кыргъанды. Алай бла жау аскерибизге алгъа терк сындырылгъа эмда душманны индеклери орналырга онт чыкъганды. 1944 жылны 9 майында жолдаш Ашнокоев Севастополь ючюн къазауаты кезиюнде миномёт от жаудуруп, 2 пулемёт чоканы бла душманны 20 солдатын гуч этгенди. Сермешледе кишилигин бла батырлыгын кёрюзтеди.

Жылны устазы - 2022

Эм иги саугъа - окъуучуларына берген билим

Устазны ишини мурдорунда терен билим, огурулулукъ турадыла. Кюн сайын сабийлени окъуа, ариу, таза ниетлеге юйрете, ала жамауатыбызны айныуна уллу къошумчулыкъ этеди. Устазны ишини багъалауу, аны магъаналылыгын чертиуден башланганды Нальчикде 4-чю номерли школда «Жылны устазы - 2022» битеукурал конкурсу регион кезиюно къуанчлы ачылыу.

Конкурс 33 жылны бардырылады, талай кесектен къуралады. Районлада эм ахшы педагогла айырылгъандан сора, ала регион кезиуге къатышдыла, анда хорлагъан а кесини къырал кезиуде сынады. Быйыл эришиуно муниципал кесегинде Алииланы Фериде (Черек район), Анжела Артинова (Терк район), Бёзюланы Зера (Лескен район), Залина Карамурзова (Бах-

сан район), Аслан Кашежев (Нальчик шахар), Ирина Кондратенко (Прохладный шахар), Залина Касова (Урван район), Анастасия Литвинова (Май район), Галина Мастерко (Прохладна район), Османланы Аминат (Эл-брус район), Оксана Тутова (Бахсан шахар), Ирина Хажкасимова (Зольск район), Элеккуланы Лейла (Чегем район) хорлагъандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КъМР-ни 100-жыллыгына

2 бет

Байпамлыкъла

3 бет

Сынау

4 бет

Къырал экзаменнге хазырдыла

Черек муниципал районну жер-жерли администрациясында быйыл 9-чу эмда 11-чи классда окъуулауа къырал аттестацияны бардыруу юсюнден селешингенди. Ушакъга билим беруу учрежденианы оючулары, право низамны сакълауу органлары келечилери, медицина, от тошюуге къажуу къоркъуусулукъну сакълауда ишленгенли башчылары да къатышхандыла.

ТЮБЕШИУЛЕ

Ал жанында – сабийлени эркинликлерин кыруулау

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Кокков** КъМР-де Сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченныйи **Светлана Тлинова** бла ишчи тюбешиу кыраганды. Сабий омбудсмен Къабарты-Малкъар Республикада Сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченныйи 2021 жылда ишени эсеплери бла байламлы жыл сайын докладын туура этгенди.

Светлана Тлинованы билдиргенине кере, республикада сабийлени саны 207,5 миңден асламды. Кеп сабийли юйорледен сабийлени эркинликлери бузуу белгилеге тохтаусуз эс бурулганлай турады. Жууаплы службала бла бирге амалла этилинедиле. Быйыл консультация болушлук берилерча КъМР-де Сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченныйи Сабий жамауат совет кыралганды.

Право сакълауу органланы эм муниципалитетлени кыатышылары бла тинтилген обращенияланы эки жылны ичинде азия барганлары белгиленгенди. Эм кеп обращение, деп белгилегенди омбудсмен, акъылбалыкъ болмаганланы юйор, билим беруу, жашау журтла эм ырыскы бла байламлы эркинликлери сакълауда чыгадыла.

Ишчи тюбешиу ахырында Казбек Кокков омбудсмен бардырган тинтиуну эм муниципал кыралыула толтурган ишени эсеплерине кере жууаплы ведомстволаны контроллары кучлерге буюрганды. Республиканы оюучусу ведомстволаны аралы байламлыкъланы мында арысында да кучленулерини магъаналыгын белгилегенди, ол санда суд приставла бла бирге ишлеуну да.

Къабарты-Малкъарда саулу къларнда чекленген онгары болган сабийле бла иш андан ары бардырылады. Республиканы бюджетинден ырыскы бөлөннгенден сора да, бюджеттен тышында Огурулу ишлени фондундан ача чыгарылады. Регион Россияни Президентни жашауларына кыоркыулу кыйын аурулары болган сабийлеге тутчулукъга деп кыраганды «Круг добра» фонд бла байламлыкъ жюрютеди. Ары аркъаларында сингир атрофиялары болган тогуз сабий бла байламлы заявка жиберилгенди. 2021 жылны эсеплерине кере,

Огурулу ишлени фонду кыйын арурган сабийлени багыуларына эм багыудан сора кыатышыларына 75 миллион чаклы бир сом белгенди.

Социал төлеулени юсюнден сөлешингенди КъМР-ни Башчысы **Казбек Кокков** Пенсия фонду Къабарты-Малкъар Республикада бөлөмоню таматасы **Николай Бак**ов бла ишчи тюбешиу бардырганды. Анда кырал социал политиканы бардыруу бла байламлы эм инсанланы тюрлю-тюрлю категорияларына социал төлеулени берууну юсюнден сөлешингенди.

Атыкъда сабийлеге сегиз жылдан тебиреп, онжети жыл толгуну бериллик төлеуле къалай этиликлерине аслам эс бурулганды. Кыралны жанындан жангы социал болушлук Россияни Президентни **Владимир Путинни** башламчылыгы бла бардырылады, деп билдиргенди республиканы оюучусуну пресс-службасындан.

Пенсия фонду регион бөлөмоню таматасы республиканы оюучусуна билдиргенге кере, бюгонлюкге норматив-право база кыралганды, ол тийишличи ишлейди, бөлөнюрюк бюджет ахчаланы өлчөмлери белгиленгенди. Бөлөмоню мурадорунда ишчиле ол жумушну тыйгычсыз тамамларча билим алгандыла, төлеулени заманында өдюрорюча технологияла жаны бла керекли болула кыралгандыла.

Пенсия фонду регион бөлөмоню бла жумушланы тамамлаган кеп функциялы ара келишин этгенди, анга кере ай сайын төленирик ахчаланы алырга деп жазылган къагытланы эсепте тутарыкъдыла. Андан сора да, тюрлю-тюр-

лю структурала бир-бирлери бла билдирүүлени электрон амалда бардырырга кереклисине уллу эс бурулганды. Бардырылган аналитика ишге эм къабыл этилген законнга кере, республикада пособияланы аллык юйорле белгили болгандыла.

Къабарты-Малкъарда пособияла 67 миң сабийге төленди. Тө-

леулени апрель айда тохташдырылгандыла, ахчаны 1 майдан берип тебиреридиле. Ол жумушлагыа федерал эм регион бюджетден 8 миллиард сом бөлөнюрюкдю. Адамла бла билдирүү ишени тийишличи бардырырга волонтерла да къошулгандыла. Ала ангыла-тууланы майны ал байрам конлениден тебиреп, айны ахырына дерри бардырылгандыла.

Тюбешиу ахырында КъМР-ни Башчысы Казбек Кокков Пенсия фонду республикада бөлөмоню ишчилерини социал болушлук беруу жаны бла жумушланы тийишличи тамамлаганларын белгилегенди. Дагыда регионну оюучусу төлеулени заманында, тыймай берирге эм аланы алырга деп келген адамлагыа эсни бютон бек бурургыа кереклисин белгилегенди.

КъМР-ни 100-жыллыгына

Аты Мамаев курганда жазылыпды

Безюланы Юсюпно жашы Ахмат республиканы кыралыуна, аны айнууна да уллу кыйын салган адамларыбызданды. Ол тюрлю-тюрлю кыулулуклада ишлеп, кесини билимчилиги, буюрулган иш ючюн жууаплылыкны терен сезмегили бла айрымалы болганды. Улуу Ата журт урушну кезиунде да гвардияны капитаны Безюланы Ахмат кеп уллу сермешлеге кыатышканды, Сталинградда эм Курск дугада да болганды. Аты Мамаев курганда жазылыпды.

Тилибизни айнытыуда да аны кыйыны уллуду. Ол аскерден кыайтхандан сора, филология факультетни заочно бошап, бийик билим алганды. Дайым да билимин өсдюрюрге итингенлей турганды. 1967 жылда, диссертациясын кыоруулап, филология илмуланы кандидаты болганды. Илму-излем институтда малкъар тилин бла малкъар литератураны эм фольклорну бөлөмоню таматасы болуп ишлей, Малкъар поэзияны антологиясын, Орус-къарачай-малкъар сөзлюкню, терминология сөзлюкню, «Малкъар тилин орфографиясы бла пунктуациясы» китапны, жомакъла жыйымдыкыны эм башха китапланы да чыгарырга юлюшюн къошканды. Аны малкъар тилден окуу китабы у алай китапланы арасында шендо да бек игиге саналады.

Ол «Коммунизмге жол» («Заман») газетте баш редактор болуп обкомдан келген эди. Анда пропаганда эм агитация бөлөмонге башчылык этгени себепли, газетни, коллективни да болумун иги билгенди. Илму-излем институтда малкъар тилин бла литератураны эм фольклорну бөлөмоню таматасы болуп ишлегенинде да, газетни редакциясына келе-келе турганды. Аны малкъар тилин бек иги билгенине шагъатха Къулбайланы Алийни бир эсериуню келтиререм да тамам сунама: «Бир жол Бёзо улу, газетни алып келип, бир-бир материаллада сөзле тюз хайырланымламанларын келгюзтген эди. Редакцияны аппаратында ишлегенден кайсы эсе да (эсимде той-юлдо) Чеховну «Ванька» хапарын кечюрген эди да, Ахмат, тапсыз айтыланы тюрлерин тартып, текстни къаллай кемчиликлери болганларын ачыклаган эди. Тирман этмей, шаш ауаз бла сөлешгени бюгонча эсимдеди. Мен аны билимине сукланганымы букдурмайма».

Мен Ахмат Юсюпович бла кеп ишлеменге эсем да, жаланда иги жаны бла таныганама. Аны бир кишиге да хыны сөлешип кермегенме. Ол хар ким бла да кесине тенг адам блага сөлешкенди. Иште аз тюрлю зат болмайды, биреуге урушурга, тирман этерге тоштенге да, ауазын кетюрмегенди.

Журналистикагы да ол уллу жашау эмда уруну сынауу бла келгенди. Тууган Хабаз элинде башланган класслада сабийлени окутуп башлаганлы тюгел бир жыл да озгуну, онсегизжыллык устаны Ташкент областын Тёбен Чирчик районуну мамуль өсдюрген «Узбек ССР-ни 5-жыллыгы» атлы молкюне ийдиле. Ол 1937 жылда болган эди. Анда ол кулаклага кечюрюлген жерлешлерини сабийлерин окутурга керек эди.

Биринчи дерседе окуна, жашчыкланы бла кызычыкланы юслери аман болганларын керюп, Ахматны жюреги ауруду. Ала бай юйорледен чыкган сабийлеге ушмай эдиле. «Сейр этерча иш тойюлмо эди ол, башхаладан бир кесек игирек жашаганланы, кулаклага этип, тууган жерлеринден кыстап, өз халкыларын айырып, сабийлери уа жажиллей къалмасынла деп кайгыргандары», - деген эди Бёзо улу эсериулеринден биринде.

Эки жылдан а ол, Узбек ССР-ни Жарыкъландыруу жаны бла халкъ комиссариятыны «Башланган школну устаны» деген аттестатта да алып, юйге кыайтады. Кеп да бармай Къабарты-Малкъар педагогика институту экижыллык устан курсларына жюрюп башлайды. Аланы бошаганлай, аны Тёбен Чегемде орта школну директоруна саладыла. Алай ол кыулулгунда ишлеп да башлагынычы, аны аскерге чакырадыла. Улуу Ата журт уруш башланды.

Жаш устас Орджоникидзеде аскер училищени курсанты болду. Биринчи сермешге Бёзо улу Дондагы плацдармда киришгенди. Арта уа маршал Василий Чуйковну 62-чи аскеринде Сталинградны тиресинде Бекетовканы кыоруулауга миномёт взводну командири болуп кыатышды. Аны юсюнден кеп жылдан сора ол былай эсгергенди: «Аны жанимден башхалыгы

жокъ эди, шендо мени ийнаныргыым окуна келмейди аны кергениме, кесим да анда болганыма да».

Анда этген жигитлиги ючюн Бёзоу Ахмат «Кызыл Жулдузун» ордени бла сауыгаланганды. Аны ол сауыгъа кергюзтген командири былай жазганды: «1943 жылда 26-31 январьда Сталинград ючюн барган орам сермешледен биринде полкуну штабыны таматасыны болушлукчусу болуп турган Бёзо улу, алгъа, душманны энци составын гунч этер ючюн бара, немислие окъланы кыайдан от ачып турганларын эслегенди. Сора ол юйно кыатына жуукъ барып, 2 гранатны атканды эмда станковый пулемётну жокъ этгенди, 2 автоматчыны

да өлтюргенди. Алай бла Бёзоу Ахмат батальоннга аскер сауутла бла аш-азыкъ керекле тыйгычсыз келрча этгенди».

Ол сауыганы алгандан сора Ахмат Юсюпович 1943 жылда фронтдан шүхрларына письмо жазып жибереди. Ол «Социалист Къабарты-Малкъар» газетде басмаланган эди. «Салам сизге, багъалы шүхрларым! Тюнеме, 1943 жылда, 5 январьда, 11 сагытта Совинформбюро мени тууган Къабарты-Малкъарымы ара шахары Нальчик душманладан азатланганыны юсюнден билдиргенди. Энди Нальчикке немислирени аяклары басмазла.

...Манга, гитче тау Малкъарны жашына, ол хапар аллай бир кыуанч келтиргенди... Башха тюрлю болур амалы да жокъ эди: Нальчик өсдюргенди эмда адам этгенди мени... ол бергенди манга бийик билим да, арта уа Ата журтуму - СССР-ни - кыорууларга ашырганды.

Мен бизни аламан техникабызга юйренгенге, аны бла совет халкъга зорлук этген чума-немчураны - ууатханама, ууатама эмда уатырыкъма. Сиз а Кавказны кыоруулачулары, душманны, тюз да Сталинграддача, кыуугуз, гунч этгиз.

Анам сау эсе, аны жашы Ахмат сау болганын, кыралыбыз, сыйымы керюп, Кызыл Жулдузун ордени бла сауыгалаганын да айтыгыз. Мен өлсем, жиялмасын. Нек дегенде мени ючюн фашистлеге дерт жетдирмей кыорыкъ тойюлдиле. Дагыда анама билдиргиз, аны жашы рядовой солдаттан тамата лейтенантка дерри кетюрюлгенин, аны аскер бөлөмоню эсебинде кеп өлтюрюлген немисли да болганын. Аланы саны ёе барлыкды», - деп жазганды ол.

Урушда этген жигитлиги ючюн Бёзо улу дагыда Ата журт урушун биринчи даражалы ордени, «За боевые заслуги», «Сталинградны кыоруулаганы», «1941-1945 жылда Улуу Ата журт урушда Германияны хорлаганы ючюн» майдалла бла сауыгаланганды.

Урушдан сора Бёзоу Ахмат кечгончюлюкне башхала бла бирге сынаганды. Анда да халкъына жараргыа кюрешгенди. Андан кыайтхандан сора уа, Къабарты-Малкъар кырал университетни филология факультетине кирип, аны айырмалы да бошап, илмуланы кандидаты да болганды. Аны таныганла барысы да ол «чынты интеллигентди» деучо эдиле. Хау, адеплилиги, ариу хали, бийик билими, жуукъ-ахлулга, шүхрларына сакълыгы ючюн аскерчи тенглерини, ишчи негерлерини, бир эллилерини арасында да аны намысы бийик жюрюгенди.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Жолоучулукъ

Къоркыусузлукъну мадарлары сюзюлгендиле

РФ-ни ич ишле министрини орунбасары полицияны генерал-лейтенанты **Александр Кравченко** ишчи жумуш бла Шимал-Кавказ федерал округда МВД-ны бөлөмлеринде болганды.

Биринчиден, Пятигорскда РФ-ни МВД-сыны Баш управлениясыны оюучулары бла кенгеш бардырганды. Сёз Хорламны юнюнде жамауат тынчылыкны жалчытуу мадарларыны, солуу-курорт кезиуде къоркыусузлукъну сакълауу юслеринден барганды. Александр Кравченко РФ-ни МВД-сыны СКФО-да Баш управлениясыны таматасы полицияны генерал-полковниги **Сергей Бачурин** бла бирге Къабарты-Малкъарда бла Ставрополь крайда ич ишле органланы эмда «Малка» федерал пункту ишлерин тинтирге оюу чыгаргандыла.

РФ-ни МВД-сыны СКФО-да Баш управлениясында бардырылган кенгеше кыулукъ этюуде магъаналы соруула

сюзюлгендиле. Александр Кравченко, округда болумун эсге алганды, полицияны бөлөмлерине борча салганды.

Къабарты-Малкъарга жолоучулукъ Терк райондан башланганды. Россияни ич ишле министрини орунбасары Нальчикде УМВД-ны 1-чи бөлөмоню иш бла да шагъырейленгенди. Ызы бла МВД-ны мекямында оператив кенгеш болганды. Ахырында ол РФ-ни МВД-сыны Краснодарда университетни квалификацианы өсдюрюу жаны бла Шимал-Кавказ институту окутуу онгарын тинтенди.

Ишчи жолоучулукъну чеклеринде Александр Кравченко Ингушетияда бек Чечен Республикада болганды. Ол ич ишле органланы болжаллы халда кыралган Оператив кыуумгыа 22 жыл толган кыуанчлагыа кыатышканды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазыраганды.

ПАРЛАМЕНТ

Депутатла тамата төлюге болушлукъга аталган субботникке кыатышкандыла

КъМР-ни Парламентини депутатлары, Аппаратны кыулукъчулары спикер **Татьяна Егорованы** башчылыгында тамата төлюге болушлукъга бардырылган субботникке кыатышкандыла.

Бизни жууаплылыгыбызда болган жерни ариулагандан сора да, бир кюннюг хакъыбызны берликбиз. Субботникле уа ариу төреге айлангандыла, ала коллективни бирикдирге болушадыла. Бу жумушлагыа хар ким да кесини ыразылыгы бла къатышды, келгенле барысы да өхтемленип ишлегенлерине бек ыразыма, дегенди Татьяна Борисовна.

мауатын, Къабарты-Малкъарга солурга келгенди да айтат табийгыатыбызга сакъ болурга, төгерекдеги кыудуретни сакълауда жууаплылыкны ангыларга чакырганды.

«Биз регионну экологиясын кыорууларга борчлубуз. Тазалыкъ ариулаганда угъай, кир-кипчик жаймаганда сакъланады. Сабийликден да бу ниетлени ангылатырга, алагыа юйретирге керекди. Бу иште юйорде, школда жууаплылык уллуду. Биз президиумну, комитетлени жыйылыуларында экология бла байламлы соруулары терк-терк сюзөбиз. Табийгъат эсгертемелерибизни сакълауу жаны бла закону жашауда бардыруу энци контрольдады. Субботниклеге кыатышканла уа шахарны тазалаган бла бирге табийгъатха сиймеклики юлгосюн да келгюзтедиле»,-

деп къошканды спикер. Депутатла, къауумлагыа юлешинип, Нальчик черекни онг жагъасын кир-кипчикден тазалагандыла, алай бла шахарчыла сийюп солурган жерни ариулагандыла. Нальчикни айтатландыруу жумушлагыа министрстволаны бла ведомстволаны келечилери да тири кыатышкандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Эм иги сауыга – окуучуларына берген билим

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Аланы Къабарты-Малкъарны жарыкъландыруу, илму эмда жаш тюрлю ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов**, Парламентни билим беруу, илму эмда жаш тюрлю ишлери жаны бла комитетини башчысы **Нина Емузова** алгышлагандыла.

Быллай да бу мектепни бошаганма, бек алгъа, юйретген устазларыма жуокер ыразылыгымы билдирирге суюме. Манга бу сахнада грамотала бергенлери эсимдеди, ол чакыда бир кесек заман озганлай

конкурс жангы «жулдузланы» белгили эттенин айтханды. Устаны ишени даражасы бийикде болурга тийишлиди, бу усталыкъда айырмалылары айтылык спорчуларыбызны, артисттерибизни танырга керекди, нек дегенде адамны ич дуниясын кырауда, аны жашаугыа хазырлауда аланы кыйынлары, айхай да, чексизди. Хар биргизге жетишилми болуругузу тежейме, деп къошканды ол. Сабийле уа байрамга жылары, тепсеулерни бла энци кыуат бергенди.

Устазла талай номинацияда эриширди: «Визитная карточка», «Эссе», «Дерс», «Мастер-класс», «Министр бла ушакъ». Аланы усталыкларына багъа бичерик жюрини къауумуна уа Анзор Езаов, аны орунбасары Екатерина Мисостова, Къабарты-Малкъар кырал университетни педагогика институту директору орунбасары Римма Багова, Искусстволаны Шимал Кавказ институтуну проректору Эфендиланы Фуад, «Халкъ фронт «Россия ючюн» битеурросей кымылдауу регионда толтуруучу комитетини сопредседатели Хутуйланы Любовь, халкъ билим берууну эм илмуну ишчилерини профсоюзларыны республикалы комитетини башчысы Сергей Карныш эм башхала киргенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфийа. Суратла авторнуула.

Элни тутуругузу — иш кёллю, озгурлу адамлары

Кыралыну тарыхы

Бизни республикада, ара шахардан узак болмай (арада 10 км), Урван районда орналган Урван эл, анга миллет Аруан дейди, көчгюнчюлөкдөн келген бир кырауу таулууга журт болганды.

Элни XVIII өмүрдө Жанхотланды Кючюкно кыраууна Мисост кыраууна, ол себепден биринчи аты Мисостово болганды.

Хар бир жердеча, мында да малчыла, жерчиле, темир, агач устала, журтну кесини бир кырауу тирмени, эки межгити да болгандыла. Элни бийи Мисостов Къанамат 1900-чю жылда Урванда кирпич завод ачканды. Анда, кызыл кирпичден сора да, кышунла чыгаргандыла. Мисостов Алхасны уа 1920 жылда алты гектар тутхан терек бахчасы бар эди.

Биринчи дуня урушка эллиле тири кыатышкандыла. Аланы араларында Георгий жорланы алгандыла да көп болгандыла.

Октябрь революциядан сора, жыйырманчы жылда Налчикде революция комитетден келген кыагытха көре, эллиле жыйылып, оноу этип, бий атын кетерип, бу жерге Урван деп атагандыла. Оз-

гъан өмүрүнө отузунчу жылларын да мында Ворошилов аты колхоз кыралганды. Улуу Ата журт уруш аллы кезинде уа, иги урунганлары ючюн, элде Ленинни ордени, «Сыйлыккыны Белгиси» орденле бла саугаланганла да болгандыла. Улуу Ата журт урушка кетген төрт жюзге жууук адамдан жюз бла сексен ючюсо кыайтмагандыла. Сёз ючюн, урванчыладан тууган жер ючюн сермешледе Карданланы Сафарны төрт жашы жоюлгандыла. Ючюшер, экишер жашлары кыайтмагандыла юйорле да болгандыла.

Малквар халкы көчгюнчюлөкдөн ата журтуну кыайтмагандыла. Холамда элле жангырмай, алгын анда жашаганла башха элге жайылгандыла. Урванга Атталандан, Созайладан, Атабийладан, Кючмезладан, Жаболодан, Махийладан, Чабдарладан бир кырауу холам юйор көчгөнди. Бюгюн анда кыабартылыла, таулула, тюркюле, орусула да кёзбасууз шүөх халда жашайдыла.

Элде школ, «Насып» сабий сад, больница, маданият юй, спорт комплекс, межгит да бардыла. Урунуу эм урушу ветеранларыны совети айырылганды. Элде

көгетлени сакълау, аладан зат этиу жаны бла да предприятие, чабак ёсдюрген мюлкле, карьерле ишлейдиле. Машина жюрюторге суйгенле юйренирча Урван автодром, аны жанында Аруан базар да белгиледила. Элде жыйырма жети орам барды. Аладан бирине Балкарская деп атаганды, бири уа Байсолтанланы Алимни атын жюрютеди.

Таулу жашладан, кызыладан бир кыраууу элни ёхтемигидиле. **Атталаны Хусейни кызы Лидия**, школну алтын майдал бла бошп, Иваново шахарда кандидаттыды. **Атталаны Жамалны кызы Мадина** медицина иммуланы кандидатыды. **Атталаны Хусейни жашы Анатолий** физика-математика иммуланы кандидатыды. **Атталаны Жашауу кызы Айна** медицина иммуланы кандидаты эди, жаннети болсун. **Чабдарланы Низамны кызы Роза** биология иммуланы докторду. Урунуу жанын алганда уа, махтауга тийишли адамларыбыз асламдыла.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

ШАРТЛА

Жашау тюзеле барады, умутларыбыз да кёпдюле

Урванда бюгюнлюкде алты минг чакълы адам жашайды. Ол санда таулула жюзге жууук юйор боладыла. Башха миллетлени келечилери да кёпдюле. Барысы да келишип жашайдыла. «Арабыз игиди, айыруу деген жокъду, кыатыш юйорлени саны да аз туйюлду. Мени да аладан көп танышым, шүөхум барды. Арада байламлыккыны сабийликден окуяна жюрютебиз», - дейди Урванны башчысы орунбасары **Альберт Курмалиев**.

Бу элде жашаганла асламысында эл мюлк бла кюрешедиле. Таулула да алай: сабанланы ортакъга алып, мизеулюк, ол санда нартох, арпа, ашылык, чеплеу, да ёсдюредиле. Терек бахчачылык бла кюрешгенле, мал туруп, эт, сют сатхана да бардыла.

Альберт Петрович айтханыча, Урванны эл мюлк жерлерини ёлчеми алай улуу туйюлдо, эки минг гектарга да жетмейди. Кеси да ташлыды. Башха районладача, алада да кёпле терек бахчала кырай барадыла. «Жарсыуга, ол алайды. Жарсыуга дегеним, быллай жердеде мизеу ёсдюорюге тийишлиди. Алма, көртме, эрик тереклени уа тау этекледе орнатырга керекди. Алай не этгин, шёндю бу иш игирек файдла келтиредди. Кырал да субсидияла бла болушук этгенин көрюп, анга кёпле берилгенди», - деп белгилегенди ол.

Элде демография жаны бла болумну юсюнден былай айтханды: «Былыр 98 адам ауушканды, тууган сабийлени саны уа 49 болганды». Ол алай не болганыны сылтауун Альберт Петрович коронавир аруудан көргенди. Ол да сейр болмаз, башха жердеде да бушуул статистиканы юсюнден айтханда, эм биринчиден аны сагынады.

Былыр отуз жангы юйор кыралганды. Алай арт жылда, нехяны кыайда сойсе да этерге эркилик берилгени ючюн, Урвандан чыккыганланы арасында юйор кыраууанланы саны андан да көп болурга болуканды. «Коронавир жайылган кезинде той-ююн кыайгылы хазна адам болмаганды. Шёндю уа, шукур Аллахха, жамауат жашау тирилип башлаганы эсленеди. Аны себепли ахшы

ишле кёп болуруна ышанам», - дегенди элни башчысы орунбасары.

Ёсе келген төлюге бирер сабий сад бла орта школ барды элде. Курмалиев айтханга көре, школ саулай районда окуяна эм игиледен бирине саналады. Анда көп тюрлю эришууде, олимпиадалада хорлаганла бардыла, республикада, андан тышында да жетишилери бла кыуандырадыла. Окуучулары саны жылдан-жылга кёбейе барганын да белгилерге тийишлиди.

«Сабий сад, айтханыча, бирди, алай жетишеди. Кёп болмай кесине да тынгылы ремонт этилгенди. Школда уа жангыртуу ишле энди башлангандыла. Мектеп ачылганы анга бир көре да тынгылы ремонт этилмегенди. Быйыл а биринчи корпусунда мадар этиле турады. Аны кезинде сабийле экинчи корпуска жюрюйдюле, кеслери да эки сменге бёлюнюп окуйдула. Ишчиле аны башын, жылтыуу системасын алышырыкдыла, ичин, тышын да боярыкдыла, төгөрөк-башын айтатландырыкдыла. Битеу жумушланы келир жыл сентябрьге дери бошарыкдыла. Аны барына да 75 миллион сом кыоратылыккыды, - деп

билдиргенди Альберт Петрович.

Дагыда Маданият юйге ремонт этиледи. Анга федерал эмда республикалы правительстволу 19 миллиондан аслам сом бергенди. Анда жангы оборудование орнатылыккыды, сахнасы да эркинирек болукды. Саулай айтханда, хар не да анда ишлегенлеге эмда төрт жюз кырауучуга тап болурча этилликди.

Жылны башында окуяна элде эки орамга жангы асфальт салгандыла, юч кварталда уа чыраккыны алышып, кече жарык болурча этгенди. Ала инфраструктура проектлени чекперинде тамамланган ишлейди. Дагыда жууук кезинде жоюден аслам сабийли юйорге жер ююшле берилликди. Алага да газ, суу, ток тартырга керек болукды.

Курмалиев Альберт айтханыча, Урванда инфраструктураны игилендируу жаны бла кыадар умт барды: «Сагынылган юйорлеге жер участкала берирден алга аладала коммунал сетлени жарашдыргыга керекди. Аны уа элни бюджетини онгларына көре эте барлыккыбыз», - дейди ол.

Ишчи жерле бла болум бирси элледен башха туйюлдо. Кёпле эл мюлкде урунадыла, бюджет учреждениялада ишлейди, кеслери атери кыраууанла да бардыла. Эл мюлк продукцияны жарашдыруучу эмда сакълаучу талай предприятие ишлейди. Элни кыатында боюла чыгарган завод ачыллыккыды да, анда урунурга суйгенле да табылыккыдыла. Дагыда жолланы жангыртууга, объектеге тынгылы ремонт этиуге кыатышканды бардыла.

«Башында ол мен айтхан школну ремонтун этген подрачкиден элден жашланы ишге алырын тилегенди. Башха проектеде да кесибизден адамланы ондурду амалла излейбиз, - деп чертгенди элни башчысыны орунбасары.

Келир кезинде умутла кёпдюле. Альберт Петрович айтханыча, ала ахча кыолайларына көре тамамлана барлыккыдыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

БАЙЛАМЛЫКЛА

Ачык ушакъла, кыйматлы оюмла

Бу кюнде «Заман» газетни редакциясыны келечилери окуучула бла төрели тюбешууге Урван элни сайлап, ары баргандыла. Алага анда жашаган таулула жарык тюбегенди. Ушакъ жылуу халда барганды.

бизни окумайдыла да, билмейдиле анда не болганын, андан айтадыла алай. Биринчи кырап, көрюп, андан сора айтырга керекди аны юсюнден сёз. Халккы кыайгылары ачыклаганлай турасыз. Сёз ючюн, ресторанда барган тойладан башлап, бюгюн

жашы Сайдуллах сёлөшгенди. – Биз мында тууганбыз. Бизни заманыбызда школда малквар тилден дерсле болмагандыла. Бюгюн, насыпха, устаз да барды, дерсле да барадыла, сабийликке окуйдула. Ол заманда уа алай он болмай, кыабарты тилни дерслерине жюрюгенбиз, артык ала-мат окуялмайбыз ана тилибизде. Болсада кюрешибиз, газетни да алабыз, - дегенди. – Республикада бола турган ишлени юслеринден, Правительствода болгандан сора да, кенгирек жазсагъыз, бизни ыразы этерик эдигиз. Дагыда эрттеги нарт сёзлени, айтыуларыны суйюп окуйбуз. Анабыз бир да келишидирип айтычу эди аланы, жазып турмагыныма сокыуранам. Ол затха улуу кёллю болурга жарамас, алай бир рубрика кырасагъыз эди.

Сайдуллах дагыда бир шартны энчилегенди: «Бу биз жашаган элни иги адетлери кёпдюле. Сёз ючюн, тау элге барабыз бушууга. Анда ол биз кыайгы сёз берик адамланы андан-мындан соруп излейбиз. Бу элде уа, алай иш болса, барысы да бир жерде сөйлөп, дууа этедиле, кыайгы сёз аладыла. Аны айтсакъ, сиз кыабартылы болганысыз деп,

Почта

«Газетни бир алгъан, артда да излейди»

Урванны почтасында бюгонлюкде төрт адам урунадыла - почтальонла Лида Жилетежева бла Майя Ивазова, оператор Индира Карданова эм почта бёлюнюм башчысы Людмила Тхакахова.

Ала иги кесек заманын ичинде бир бирни анылап, бир бирге сакъ болуп ишлейдиле.

Людмила Тхакахова билдиргенге көре, элде жюзге жууук таулу юйор барды, аладан «За-

ман» газетни беш адам аладыла. «Аны алып башлаганды, артда да кыоймайды, излейди. Бир элчибиз барды да, тюз да почта келтирилгенлей, газетни алырга ашыгады, окуйду, сора бизге келип, кыаллай сейр статья кёрдюм, деп хапарлайды. Алай кёпле уа тилни билмейбиз, окуялмайбыз, багъады деп, сылтаула этерге кюрешедиле. Биз алага изданияланы магыаналыккыларын анылаттыргы итинебиз. Хар инсан тилин билдирге, ата-анала сабийлерин ёз тиллеринде сёлеширге юйртурган борчлудула, ансыз биз миллетча тас болуп кетерикбиз. Былайда кыабарты, малквар тилде газетле улуу болушук этедиле», - дейди ол.

Кёп элденде почта жаздырганлыккыга, почта газетни келтирмейди дегенча тарыгууларыны эшитирге тюшеди. Алай Урванда алай жарсыу жокъду,

почтальонла жумушларын тийишлисича тамамлайдыла. Газетлени багъаларыны юслеринден айтханда, бир жанындан, ала аз да кёрюнмейдиле, алай жарым жылны ичинде ёз тилинде чыккыган газетни алып окуур, тилин статья кёрдюм, деп хапарлайды. Алай кёпле уа тилни билмейбиз, окуялмайбыз, багъады деп, сылтаула этерге кюрешедиле. Биз алага изданияланы магыаналыккыларын анылаттыргы итинебиз. Хар инсан тилин билдирге, ата-анала сабийлерин ёз тиллеринде сёлеширге юйртурган борчлудула, ансыз биз миллетча тас болуп кетерикбиз. Былайда кыабарты, малквар тилде газетле улуу болушук этедиле», - дейди ол.

Кёп элденде почта жаздырганлыккыга, почта газетни келтирмейди дегенча тарыгууларыны эшитирге тюшеди. Алай Урванда алай жарсыу жокъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зурфия. Сурат автордуну.

Газетни баш редактору Къонакъланы Хасан, жыйылган жамауатны журналист нёгерлери бла танышдыргандан сора, халккыбызны малквар тилде чыккыган басма органдарыны магыаналарын эсгергенди, ызы бла газетни тарыхкыны юсюнден бир кырауу шарт айтханды.

– Газет бизни халккыбызны лептосиди, аны тарыхкы жазган басма органыды. Документча, бир шарт. Малквар халкы не заманда кыаллай болумлада жашаганын, аны кыаллай адамлары тарыхка киргенлерин, ол кыаллай төреле, адетле, жорукъла бла жашау кыурганын да миллет газет билдиргенлей турады, - дегенди. Къонакъ улу, таулу халккы бар интеллигенциясы андан чыккыган белгилеп, бюгюн а ана тилибизни болуму бек кыайгы этдиргенди да эсгергенди.

Хасан Азретович былай тюбешуле окуучула ючюн этилгенлерин, урванчы окуучуларыбыз газетге не багъа бергенлерин, анда не зат кёрюрге, окыурга излегенлерин да билдирге суйгенин ачыклаганды.

Атталаны Жамалны жашы Алий, урванчыла малквар, кыабарты, орус газетни да окугъанларын айтып, сёзон аны бла башлаганды.

– Мында жашаган таулула ана тилибизде чыккыган газетге бир заманда да улуу кёллю болмагандыла. Атам алып турганды ала «Коммунизмге жол» газетни, артда «Заманчы». Мен да ол ызы бардырама. Газетни аллындан ахырына дери окуйума. Аны магыана, кёрюмдү жаны бла да ёсоюн кёреме. Биринчи бет официал материаллага бериледи, андан арысында не да жазылады.

Кёп болмай радиога тынгылайма да, миллет газетни юсюнден муну, аны юсюнден жазмайдыла деп, жарсыуларын айтадыла. Мен оюм этгенден, ала бизни газети-

ана тилибизни болумуна дери жазасыз, халккы оюмун сурап. Сау болсун Тетулан Хадис, көп керекли затланы айтады адет-тёре жаны бла да радиоада. Жарсыуга, радиоада эшиттенинг унутулган да этер, газетде басмаланганы уа бир кюн жетишмесенг, башха кюн окыурса, - дегенди.

Ол, «Заман» газетни не жаны

жаны Сайдуллах сёлөшгенди. – Биз мында тууганбыз. Бизни заманыбызда школда малквар тилден дерсле болмагандыла. Бюгюн, насыпха, устаз да барды, дерсле да барадыла, сабийликке окуйдула. Ол заманда уа алай он болмай, кыабарты тилни дерслерине жюрюгенбиз, артык ала-мат окуялмайбыз ана тилибизде. Болсада кюрешибиз, газетни да алабыз, - дегенди. – Республикада бола турган ишлени юслеринден, Правительствода болгандан сора да, кенгирек жазсагъыз, бизни ыразы этерик эдигиз. Дагыда эрттеги нарт сёзлени, айтыуларыны суйюп окуйбуз. Анабыз бир да келишидирип айтычу эди аланы, жазып турмагыныма сокыуранам. Ол затха улуу кёллю болурга жарамас, алай бир рубрика кырасагъыз эди.

Сайдуллах дагыда бир шартны энчилегенди: «Бу биз жашаган элни иги адетлери кёпдюле. Сёз ючюн, тау элге барабыз бушууга. Анда ол биз кыайгы сёз берик адамланы андан-мындан соруп излейбиз. Бу элде уа, алай иш болса, барысы да бир жерде сөйлөп, дууа этедиле, кыайгы сёз аладыла. Аны айтсакъ, сиз кыабартылы болганысыз деп,

МАЖАРЫЛУКЪ

Жерге таплыкъ бла кыарагъан файдасын кёрюр

Бизни республикада жерчиликке кёпле ишлейдиле. Ала сабанланы ортакъга аладыла, тахта көгетле, будай, нартох, жемешле ёсдюредиле. Алай кыармашканды санында Атталаны Валерий да барды. Ол Урванда жашайды. Элден узакъ бармай тогуз гектар жерни ортакъга алып ишлейди.

«Мен алай кюрешгенли отуз жыл чакълы болады. Токъсанынчы жылда колхозда ишлегенимде алгъан эдим жерни арендага. Бир жыл будай, башхасында уа ашылык, нартох да ёсдюорюп турганам. Арт кезинде уа жаладан нартох салама. Нек десенг, бирси битимледен аны багъасы игирек чыгады. Урукъчулук айныганы себепли файдасы бюгон ёсгенди. Ишни тап кырасанг, бир гектардан он тонна окуяна алырга болуккыды», - дейди ол. Тап дегени уа неди: иги урукъ, семиртигиле, сугъарыу.

Семиртигиле бла да кытылык болмаганын айтады. Токенчледе аланы кыайсы тюрлюсю керек эсе да, табылыккыды. Районда «Агрохимия» предприятие барды да, ол аграрийлени бу жаны бла излемлерин толусунлай жалчытады.

«Заранлы хансланы кыргыган препаратланы (гербицидле) да андан алама. Аласыз сабанны олсагъат ханс басарыккыды. Союзну заманында бир битимни кыайтарып экинчи жыл салмауучу эдиле. Сёз ючюн, быйыл нартох ёсдюореле, келир жыл ол жерде будай неда көгетле битгенди. Алай этиу тирликке, жерге да иги болганды. Мени уа, шёндю кёпледеча, алай онгум жокъду. Аны себепли гербицидлени, семиртигилени хайырланмай жарамайды», - деп чертгенди Атта улу.

Барыбыз да эсленбиз бу жаз башында көп затланы багъалары кётюрюлгенлерин. Жерчиликке урунганла да аны сезмей кыоймагандыла. Валерий айтханга көре, аллындан семиртигиле

лени багъаларына иги да кыошхан эдиле, алай шёндю ала аз-маз азайгандыла.

Бай тирлик алынуу энта да бир амалы – сугъарыу. «Урванны жери ташлыды, жауун жаумаса, салган затындан артык улуу хайыр кёрлюк туйюлосе. Аны себепли, кюншу участкаланы иелери бла бирге оюлашып, биз арык ишлегенбиз. Тёреугеле көре, энди тирлик 40 проценте асламырак болурга керекди. Кырайык быйыл иш кыалай болуруна», - деп белгилегенди Валерий.

Техника бла да чырмау жокъду. Кыаллай керек эсе да, ол, бирсиле бла бирге оюлашып, хаккын да төлеп, аланы тийишли организациядан

чакъырады. Жер сюрген, урукъ сепген тракторла, нартох оргъан комбайнла – төлер онгун болсун ансы, кыайсылары да жангил табыладыла.

Тирликин Атта улу жеринде сатады. Бирле андан алып, кюншу регионлага да ташыйдыла. Мында кесибизде уа мал ашха жибередиле. Кысыхасын айтханда, сатыу бла чурум жокъду.

Шёндю урукъ себуу барады. Отлукъ, семиртигиле да жетиширча бардыла. Валерий кюншулары бла бирге тракторну чакъырганды. Жауун неда башха затла чырмау этмеселе, ол ишни беш-алты кюнню ичинде бошарыккыды.

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

СЫНАУ

Къырал экзаменнге хазырдыла

Черек муниципал районну жер-жерли администрациясында быйыл 9-чу эмда 11-чи класслада окъуганлагъа къырал аттестацияны бардырыуу юсюнден селешингенди. Ушакъгъа билим беруу учрежденияланы оюучулары, право нызамны сакълачу органланы келечилери, медицинада, от тошоуге къажар кюркюуузулукъну сакълауда ишленгенли башчылары да къатышхандыла.

Районну администрациясыны оюучусу Къулбайланы Алан къырал экзаменлени чырмаусуз, законнга бузукъдукъ этмей ётдюрюрге кереклисин эсертгенди.

Баш докладны уа районну билим беруу управлениясыны башчысыны къуллугъун толтурган Бёюяланы Ахмат этгенди. Ол билдиргенге кере,

Быйыл ЕГЭ-леге бла ОГЭ-леге райондан 159 окъуучу къатышырыкъды. Алагъа деп, сентябрь айдан бери орус тилден бла математикадан диагностикалы ишле бардырыладыла. ЕГЭ-ле Къашхатауда

бла Жемталаны 1-чи номерли, ОГЭ-ле уа Бабугентде, Жемталаны 2-чи номерли эмда Герпегежни орта школларында бардырылкъдыла. Сынаулагъа хазырлану муратда къурау, аналитика эмда информация

ишлени талайы бардырылады. Битеу билим берген учреждениелада ата-аналагъа жыйылула къуралгандыла, тюрлю-тюрлю информация кермючле ётдюрюргендиле, алада къырал экзаменлени юсюнден толу

билдириуле этилгендиле.

Экзаменле Къашхатауу мектебинде, аны директору Уяналаны Марат билдиргенге кере, сынаулану тийишлисича ётдюрюрге хар зат да хазырды. «Керекли техника оборудование бла жалчыланынганбыз. Санитар-эпидемиология болум да Роспотребнадзорну сурамларына келиширма мадарла этилгендиле», – дегенди ол.

Жыйылуу эсеплерине кере, сынаула бла байламлы битеу бёлюмлеге ала тынгылы эмда къуралыуу ётер ючюн, не гитче чурумну да эсге алыргъа керек болганлары дагъыда бир кере эсертлгенди, деп билдиргенди Черек районну администрациясыны пресс-службасындан.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Эсертну

Тёрели халда ётерикди

Быйыл 9 майда Нальчикде «Ёлюсюз полк» деген эсерино акциясы тёрели халда бардырылкъды. Колоннала жыйышдырылып 10:00 сагъатда 400-жыллыкны майданында башланаркъдыла, 11:00 сагъатда уа Ленин проспекта бла барып, Малкъар орамда токтарыкъдыла.

Бу жол акциясы баш чакъыруу «Ала хорлам тизгинде не заманда да барыргъа керекдиле» деп, алай болукъду. Аны мураты – жуукъ-ахлуу, ол санда аскерни бла флотну ветеранларын, тылда урунганларын, партизанларын, фашист лагерлени тутмакъларын, блокадниклени, сопотивлениягъа къатышханларын да эсериуду, аланы алларында баш урууду. Хар адамныгъа езде тутуу – «Ёлюсюз полкуну» баш магъанасыды.

Суратла бла транспортланы уа хар адам кеси аллына жарашдырыргъа, заказ бла ётдире да болукъду. Ол жумушну арт болжалга салмагъыз, алгъадан окъуна хазырлангъыз. Ветеранланы суратларын МФЦ-ланы барысында да хахъсыз чыгарыргъа болукъсуз.

Транспортланы жарашдыруучу фирмаланы адреслери бла телефонлары:

«Legko» - Кузнецкий ор., 4-чу юй, тел.: +7-938-076-06-07, +7-928-079-11-88;

«Юг Медиа» - Къулий улуну пр., 10, тел.: +7 (8662) 40-35-25;

«Ракур» - Киров ор., 2в, тел.: +7 (8662) 40-09-09;

«Рекамист» - Киров ор., 306 а, тел.: +7 (8662) 77-40-14;

«Print Центр» - Къарындаш-ла Кушховланы ор., 79а, тел.: +7-928-077-06-50.

Сорлукарлары болганла бу телефон номерле бла селешинле: +79286919946 – Марина Битокова, +79034266101 – Анна Романовская, +7-988-926-77-07 – Ойтова Джульета.

ИЗЕУ

Тёгерек-баш айбатлы, тизгинли да болурча

Кёп болмай Чегем районну администрациясыны башчысы Юра Борсов, орунбасары Жанкишиланы Жагъафар, эллени, предприятияланы бла организациеланы келечилери, волонтерла да къатышып, уллу экология субботник бардырылганды. Аны чеклеринде Нальчикни бла Чегемни ортасында, «Северный» автовокзалны аллында жашил зона болукъ бир гектар чакълы жерде 400-ден аслам терекчик орна-тылганды.

Анда сора да, Чегемден ара шахарыбызны чегине дерти километрлик велосипед жолну жанлары бла да терекчикле салынгандыла. Хар замандача, федерал трассаны жанларында ёсген тереклеге тытыр сюртюлгенди, жерге тошген бутакъла

кетерилгендиле, кырдык да чалынганды.

Ол кюн субботник эллени барысында да ётгенди. Хар замандача, муниципал тийреле, суу жагъала, жол жанла, малла отлагъан жерле кир-кипчикден тазала-

нып, санитар мардалагъа келиширма этилгендиле. Учрежденияланы темир буруулары эм башка конструкциялары боялгандыла, жашиллендириу мадар да этилгенди.

Уллу Хорламны байрамны аллында эсгерме-

лени тёгерек-башларын тапландырыргъа энци эс бурулганды, жамауат аслам хайырланган жерле да иглендирилгендиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

ТИНТИУЛЕ

Миллет музейде – жангы экспонатла

Кёп болмай КъМР-ни Миллет музейине Маданият эм табиигъат байлыкъланы сакълау жаны бла фонд Тёбен Жулат шахарда археология ишлени кезиунде табылган затланы бергенди. Учрежденияны таматасы Феликс Наков, быллай ишни магъаналыгъын черте, музей жангы экспонатла бла байыкъланганын уллу къуанчха санагъанды.

Фонда башчылыкъ этген Камбулат Кушхов а алимле жангы археология материалланы хайыры бла жарыкъландырыу эм билдириу кластер къурасала иги болукъун эсертгенди. Аны бла бирге келир заманда «Джулат» паркны ЮНЕСКО-ну объектлерини тизмине кёшоаргъа мадар этилгенди да айтханды.

Сагъынылган фондну келечиси Жуболаны Арсен а 14-чу ёмюрледе жашау къайнагъан Тёбен Жулат алыкъа толу ачыкъланмагъанын белгилегенди. «Биз шахарны археология эс бурмагъан кесегинде ишленгенбиз. Ол кезиунде адамла къалай жашагъанларын тинтенбиз. Аны чеклеринде төрт мингден

аслам зат табылганды, – дегенди. Археолог Игорь Козмийчук Къабарты-Малкъарда иги кесек магъаналы эсертме болганын, алай Тёбен Жулатны аланы барындан да сейирге санаргъа болукъун эсертгенди.

– Токъсан гектар жерде орналган бурунгулу шахарда тюрлю-тюрлю миллетле жашагъандыла, сатыу-алуу барганды, аскерчиле

да тургандыла. Аны 14-чу ёмюрледе, уруш бла келип, Акъсакъ Темир бузгъанда, халкъыны бир кесеги таулагъа къачып къутулганды. Биз объектде ишлени кёп болмай башлагъанбыз. Болсада 80 квадрат метр чакълы жерде окъуна 5 500-ден артыкъ зат табылганды, – дегенди Игорь Козмийчук.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

БЕЛГИЛЕУ

Тренерлерибизге – бийик багъа

Амир Ахметов.

Руслан Бетуганов.

Чочайланы Элдар.

Къыралны спорт министри Олег Матыцин республикабыздан юч тренерге «Россейни сыйлы тренери» деген атны бериуно юсюнден буйрукъгъа къол салганды.

Бу ат спортчулары къырал, халкъла аралы даражада жетишимли болган тренерлеге бериледи, анга

тхэквондодан саулукълу эм сангырау спортчуланы хазырлагъан Амир Ахметов, бел бауладан тутуп тутушудан тренер Чочайланы Элдар, универсал сермешлеге юйретген Руслан Бетуганов тийишли болгандыла.

Алада юйренген спортчула кёп эришуледе, ол санда дуняны бла Евро-

паны чемпионатларында бла биринчилеринде да атларын айтдырадыла. Алай быйыл халкъла аралы талай спорт организацияланы политика бла байламлы оюуларыны хатасындан гёжефлерибиз тыш къыраллы эришулеге къатышалмай къалгандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

СПОРТ

Алчылыкъны ычхындырмагъандыла

Къарачай-Черкес Республика къуралганы 100 жыл толганына аталып, регионну Спорт министерствосу сламодан эришуле къурагъанды. Ала Домбайда Мусса-Ачитара таулада ётгенди.

Анда Къабарты-Малкъарны тау лыжалардан бла альпинизмден спорт школуну къаууму жетишимли болганды. Биринчи жерлеге Балаланы Абу-Бакир бла Ислам Федгфров чыкыгандыла. Текуланы Заур, Байзулланы Джамиля, Доттуланы Хаджимурат экинчиле болгандыла. Спортчула бу кермючлеге бла абадан разрядланы да толтургандыла.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

АКЦИЯ

Ахшылыкъла этерге ашыгъыгъыз

Полициячыла, дин къуллукъчула да бирге экстремизмни ниетлерине къажар жумушла бардыргандыла. Жаш адамла бла тюбешула, «Сени сайлаунг» профилактика акцияны чеклеринде бардырылганды.

Муфтийаны орунбасары Алим Сижажев, Нальчикде УМВД-ны акъылбалыкъ болмагъанлары ишлери жаны бла инспекторла бла бирге 2-чи номерли лицейни

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

къауучуларына къонакъгъа баргандыла. Ала жашлагъа бла къызлагъа экстремизмни ниетлери зорлукъгъа, чачдырулагъа, амаллыкъларга, адам улуну тынчылыкълары жашауун бузугъа бурулгандарын айтхандыла. Аны ючюн а хар адам да анга къажар болукъ кереклисин чертгенди.

Алим Сижажев динлени бла миллетлени араларында келишиулукъно, тёмлюлюкно юслеринден айтханды. Полициячыла уа экстремизм бла байламлы амаллыкълар ючюн жууаплыкълары эсертгендиле, законланы анылатхандыла. Ахырында тюбешулеге къатышханла ахшылыкъланы кёп этерге, юйорде, класда, республикада, къыралда саулай да мамырлыкъланы сакълагъа чакъыргандыла.

АМАНЛЫКЪЧЫЛЫКЪ

Пенсиячыны ачасын урлагъанды

74-жыллыкъ пенсиячы РФ-ни МВД-сыны Нальчикде Управлениясына къайда эсе ачасын тас этгенине тарыкъганды.

Полициячыла, эр киши келген жолда орнаылган камералагъа къарап, ишни болумун сюзгендиле. Ачыкъланганыча, ол кюн эр киши Ленин атлы проспекте бара болганды. Бу кезиунде биргеулен аны къатына келип,

хуржундан ачаны чыгарганды. Излеу жумушла бардырылып, ишекли тутулганды. Ол алгын да башы сюдлюк болган 39-жыллыкъ наркъалачыды. Терсленген айтханыча, таматаны хуржундан ачаны къыйырын керюп, аны урлар акыл келгенди башына. Тамата Нальчикни иги танымагъанын айтып, аны аптекагъа ашырырын тилегенди.

Наркъалачыгъа РФ-ни УК-сыны 158-чи статьясыны «в» эм «г» кесеклерине кере терслеу материалла ачылгандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

МАДАНИЯТ ИНГИР

Белгили режиссёрбузгъа жоралап

РФ-ни, КъМР-ни да искусстволарыны сыйлы къуллукъчу, КъМР-ни Къырал саугасыны лауреаты Султан Теуажев туугъаны 90 жыл толганы бла байламлы 2022 жылда 30 апрельде Къырал музыка театрыда эсериу ингри къуралыкъды. Султан Теуажев Къабарты-Малкъарны театрларыны режиссёру болганды, республиканы театр искусствосуну айынууу уллу къыйын салганды.

Театрда кирген жерде уллу отоуда, КъМР-ни театрда ишленленини союзу бла бирге къуралган, режиссёрун жашау эм чыгармачылыкъ жолун баямлагъан сурат кермюч болукъду. Ингрини программасыны аны чыг-

армачылыгыны юсюнден къыска метражлы документли фильм бла ачарыкъдыла, республиканы жамауат адамлары, искусствону бла культураны ишчилери, Теуажевни биргесине ишленле, жууукълары бла тюбешу да къуралыкъды. Султан Азретовични чыгармачылыгыны юсюнден китаны презентациясы да бардырылкъды. Эсериу ингрини ахырында М. Горький атлы орус драма театр «Медведь. Ах, уж эти женщины!» деген спектакльни керпютюрюкю

Тюбешу 19:00 сагъатда башланаркъды. Сорлукарлары болганла бу телефон номерлеге селешинле: 42-17-87; 42-64-12.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

<p>Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан</p> <p>РЕДКОЛЛЕГИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары), ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары), ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь), МУСУКАЛАНЫ Сакинат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМЛАНЫ Зухура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЛА: Редакторну приёмный – 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-03-24. Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.</p> <p>РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛОМЛЕРИ: Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68. Экономика – 42-66-73. Культура – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18. Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71. Окъучула бла байламлыкълар журиутоуу эм жазылыуу – 42-37-94. Энци корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85, 40-28-97.</p>	<p>Редакция авторла бла къагъат журиутоуу. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артка къайтарылмайдыла.</p> <p>Газетде басмаланган материаллада айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге болукъду. Алада айтылган хар зат ючюн Россия Федерацияны Басманы юсюнден законна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.</p> <p>Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёпню алмайды.</p> <p>Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламлы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор къуллукълары (Роскомнадзор) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.</p> <p>Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893</p>	<p>Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.</p> <p>Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а</p> <p>Газетлени ишленине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 76-01-21</p> <p>Газетлени розничкагъа сатыу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер обществову жууаплыды. Телефон: 42-69-34</p> <p>Газет ийыкъда юч кере чыгъады – геюрге, орта, шабат кюнледе.</p>	<p>Номерге графикте кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды</p> <p>ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГАНЛА: Дадуланы Мадина – дежурный редактор; Куучуланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарыны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2-чи бетле), Гелаяны Валя (3-чу бет), Ахматланы Люза (4-чу бет) – корректорла.</p> <p>Тиражы 1649 экз. Заказ № 840 Багъасы 10 сомду.</p>	<p>РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:</p> <p>360000, Нальчик шахар, Ленин атыл проспек, 5 электрон почта: elbor_50@mail.ru</p>
--	---	--	---	--	---